

Asia: VN/32825/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi - Päijät-Hämeen liiton lausunto

Päijät-Hämeen liitto on tutustunut hallituksen esitykseen koskien opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan virastouudistusta. Keskitymme lausunnossamme muutoksiin, jotka koskevat erityisesti nykyistä Taiteen edistämiskeskusta, luonnoksen mukaan kulttuurivirastoa. Taiteen edistämiskeskuksen ja Kansallisen audiovisuaalisen instituutin yhdistämiselle on vaikea nähdä toiminnallisia tai virastojen asiantuntemukseen liittyviä perusteita.

Päijät-Hämeen liitto kiinnittää lausunnossaan huomiota erityisesti seuraaviin asiakokonaisuuksiin:

Taiteen autonomia

Hallituksen esitys sisältää merkittäviä muutoksia taiteen rahoitukseen. Vertaisarviointia ei olla hylkäämässä, mutta päätöksentekovoalta on keskittymässä uudella tavalla. Voimassa olevassa (657/2012) Taiteen edistämiskeskusta koskevassa lainsäädännössä määritellään taiteen tukemisen rakenteeksi taidetoimikunnat. Uuden lakiesityksen mukaan taiteen rahoitus keskittyisi jatkossa taide- ja kulttuurineuvoston alaisuuteen (4 §), jossa olisi kuudesta kymmeneen jäsentä sekä enintään viisi varajäsentä.

Toteutuessaan hallituksen esitys johtaisi siihen, että nykyinen hajautettu päätöksentekovalta siirtyy aiempaa rajatummalle joukolle, syrjäyttäen nykyisen taidetoimikuntajärjestelmän. Nykyinen laki Taiteen edistämiskeskuksesta (657/2012) määrittelee taideneuvoston (5 §), valtion taidetoimikuntien (6 §) ja alueellisten taidetoimikuntien osalta seuraavasti:

”Ennen taideneuvoston asettamista ministeriö kuulee taiteen ja kulttuurin kannalta merkittäviä tahoja. Taideneuvostoa asetettaessa on huolehdittava, että neuvoston taiteellinen ja muu asiantuntemus on monipuolinen ja että kielelliset ja alueelliset näkökohdat otetaan huomioon.” Myös uuteen lainsäädäntöön tulisi kirjata velvoite taide- ja kulttuurineuvoston nimeämiseen sekä asiantuntijapankkien ja -poolien kokoamiseen. Lisäksi pidämme tärkeänä kiinnittää huomiota perustuslaissa (1999/731, 16 §) taattuun taiteen vapauteen ja sen tosiasialliseen toteutumiseen.

Uuden kulttuuriviraston toiminta ja tuki alueilla

Lakiehdotuksessa ei ole määritelty kulttuurivirastolle velvoitetta edistää viraston vastuulla olevia asioita alueilla samalla tavalla, kuin nykyisessä lainsäädännössä (657/2012) on alueiden huomioimisesta kirjattu. Samanaikaisesti alueellisia taidetoimikuntia ollaan lopettamassa osana virastouudistusta. Pidämme tärkeänä, että alueellisen tuntemuksen vaatimus säilytetään myös uudessa rakenteessa.

Taiteen edistämiskeskus on viime vuosina tukenut alueiden kehittymistä apurahoin, asiantuntijapalveluin ja erityishankkein, jotka ovat tukeneet aluekehittämistä, kuntien verkostoitumista ja osallisuutta. Taiteen edistämiskeskus on myös ylläpitänyt aluetoimipisteitä, joilla on ollut osaamista ja ymmärrystä alueiden erityiskysymyksistä. Tämäntyyppinen toiminta on arvokasta ja tulee turvata lainsäädäntötasolla myös jatkossa.

Lakiesityksen perusteissa todetaan, että toiminnasta alueilla päättää virasto sekä siihen voi ottaa kantaa myös ministeriö. Tosiasiallisiin mahdollisuuksiin tehdä taiteellista työtä eri puolilla Suomea vaaditaan myös valtion tukea, osaamisen tai rahoituksen muodossa. Sen vuoksi olisikin tärkeää, että toiminnasta alueilla säädettäisiin lainsäädäntötasolla.

Hallituksen esityksen mukaan alueelliset taidetoimikunnat lakkautetaan keväällä 2026. Pidämme tärkeänä, että tuki ja rahoitus alueille jatkuvat ja että lainsäädännöllä turvataan alueiden tasavertainen kohtelu.

Virastojen nimeämisen osalta tulisi huomioida Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen lausunto. Kulttuuriperintöviraston ja kulttuuriviraston suhde jää nimien perusteella epäselväksi ja virastojen sekoittumisen vaara on ilmeinen.

Paakkunainen Jari
Päijät-Hämeen liitto

Pokkinen Joonas
Päijät-Hämeen liitto